

Hacettepe Üniversitesi Mezun İzleme Çalışması

Hacettepe University Alumni Tracking Research

Nagihan BOZTUNÇ ÖZTÜRK, Eren Halil ÖZBERK, Suzan Beyza KAPTİ, Leyla YILMAZ FINDIK, Selahattin GELBAL, Yüksel KAVAK

ÖZ

Bu çalışma ile Hacettepe Üniversitesi'nden 2012 yılında lisans programlarından mezun olanların istihdama geçiş, istihdam ve kazanç durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu yönüyle çalışmanın betimsel tarama modelinde olduğu söylenebilir. Çalışmadan elde edilen bulguların, üniversitenin eğitim hizmetlerinin niteliğini değerlendirmede, gerekli görülen düzenlemelerin ve iyileştirmelerin planlanmasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Çalışma, Hacettepe Üniversitesi'nden 2012 yılında 127 önlisans ve lisans programından mezun olan 3162 (%63.18) kız, 1842 (%36.82) erkek olmak üzere toplam 5004 kişi üzerinden yürütülmüştür. Anket soruları çevrim içi ortamda - "Google Documents" - erişime açılmıştır. 1342 mezun tarafından cevaplanan ankete ait analizler, veri temizleme işleminden sonra 1313 mezuna ait cevaplar kullanılarak yapılmıştır. Tüm programlara ait bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılan mezunların %77.38'inin bir işte çalıştığı ve %22.62'sinin bir işte çalışmadığı görülmüştür. Buna göre, Hacettepe Üniversitesi 2012 yılı mezunlarının yaklaşık dörtte üçünün mezuniyetlerinden bir yıl içinde herhangi bir işte çalışmakta oldukları görülmektedir. Çalışan mezunlardan %55.12'sinin özel sektörde, %44.49'unun kamu sektöründe çalıştığı görülmektedir. Ayrıca, Hacettepe Üniversitesi mezunlarından halen çalışmakta olanların yarısına yakınının ilk üç ay içinde, beşte üçünün ise ilk altı ay içinde işe yerleştiği ve mezunların büyük bölümünün alanlarıyla ilişkili işlerde istihdam edildiği görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Yükseköğretim, Hacettepe Üniversitesi, Mezun izleme, Çıktıların değerlendirilmesi

ABSTRACT

This study aims to define the transition from education to work, employment and income rates of alumni graduated from Hacettepe University in 2012. The study is well worth studying as it gives data to evaluate the services of higher education, to plan the required arrangements and improvements. In this study, descriptive survey method was used. The study was conducted with 5004 who graduated from short and first cycle, 3162 (%63.18) of which were female and 1842 (%36.82) of which were male. The questionnaire was sent online via "Google Documents" and 1342 graduates filled the form and after data cleansing, 1313 questionnaires were used to analyze. The findings show that 77.38% of graduates work and 22.62% of them do not work. This indicates that three fourths of the graduates graduated from Hacettepe University in 2012 have a job. 55.12% of them works in the private sector, 44.49% of them works in public sector. Also, half of the graduates started their first job in three months and three fifths found a job in six months after graduation and most of the graduates found a job relevant to their study area.

Keywords: Higher education, Hacettepe University, Alumni tracking, Evaluation of outcomes

Nagihan BOZTUNÇ ÖZTÜRK (✉)

Hacettepe Üniversitesi, Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Registrar's Office, Ankara, Turkey
nagihanboztunc@gmail.com

Eren Halil ÖZBERK

Hacettepe Üniversitesi, Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Registrar's Office, Ankara, Turkey

Suzan Beyza KAPTİ

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Programları Bölümü,
Ankara, Türkiye
Ankara University, Faculty of Educational Sciences, Department of Curriculum,
Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 20.05.2015

Kabul Tarihi/Accepted : 25.08.2015

Leyla YILMAZ FINDIK

Hacettepe Üniversitesi, Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Registrar's Office, Ankara, Turkey

Selahattin GELBAL

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Education, Department of Educational
Sciences, Ankara, Turkey

Yüksel KAVAK

Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,
Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Faculty of Education, Department of Educational
Sciences, Ankara, Turkey

GİRİŞ

Bilgiye dayalı küresel ekonomik yarış ile birlikte yaşanan değişimler her alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında da eğitim sisteminin yeniden değerlendirilmesini ve gelişmeler ışığında yeniden yapılanması gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Bu değişim, Avrupa ülkelerinde Lizbon süreci ile başlayan, dinamik ve etkin bir bilgi toplumu ve ekonomisi oluşturmayı hedefleyen yükseköğretim kurumları düzeyinde de radikal bir hızla yaşanmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının bu değişimlere uyum sağlaması ve değişimleri sürdürülebilir kılması büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte üniversitelerin çağın gerekliliklerine uyum sağlayan bilgi, beceri ve yetkinliklere sahip toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünü yetiştirmesi ve çıktılarını iş piyasasına sunması vurgulanmaktadır (Eurydice, 2012a). Yükseköğretimin son zamanlarda vurgulanan rolü, “öğrencileri iş yerinde ihtiyaç duydukları ve işverenlerin istediği bilgi, yetenek ve yeterliliklerle donatmak ve insanların iş hayatları boyunca bu yetenek ve özellikleri sürdürebilmesini ya da yenileyebilmesini sağlayacak daha çok imkânı olmasını garantiye almaktır” (Eurydice, 2012a, 103). Hızla değişen dünyada, mezunların yaşam boyu öğrenci olmaları gerekmektedir. Bu sebeple, yükseköğretimin en temel görevi, öğrencileri yaşam boyu eleştirel ve yansıtıcı düşünme becerilerine sahip olabilecekleri bilgi, beceri, tutum ve yetenekler ile birlikte yetiştirmektir (Harvey, 2000).

Avrupa ülkelerinde Bologna süreci kapsamında Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın ortaya çıkması yükseköğretim alanında yaşanan dönüşüme ivme kazandırmıştır. Bu çerçevede yükseköğretimin yapısı büyük ölçüde değişmiş, kalite güvence sistemleri yeniden düzenlenmiş, öğrenci-öğretim elemanı hareketliliğini artırmaya yönelik mekanizmalar devreye sokulmuş ve yükseköğretimde kalitenin artırılmasına vurgu yapan hedefler belirlenmiştir. Belirlenen temel hedefler içerisinde istihdam edilebilirliği desteklemek de yer almaktadır (Eurydice, 2012a).

İstihdam edilebilirlik (“employability”) Avrupa Komisyonu Yükseköğretim Reform Stratejileri'nin (European Commission, 2011), ‘Avrupa 2020’ (European Commission, 2010) ve ‘Eğitim ve Yetiştirme 2020’nin (European Union, 2009) temelini oluşturmaktadır. Raporlarda mezunların yüksek beceri gerektiren işlerde başarılı olmak için gerekli transfer edilebilir yeterlikler ve bilgi ile donatılmasına dikkat çekilmektedir (Eurydice, 2014; European Commission, 2011; Mason, Williams, & Cranmer, 2009). İstihdam edilebilirlik birçok tanımla ve yaklaşımı kapsayan karmaşık bir tanım olarak düşünülmese rağmen en genel anlamda yükseköğretimden mezun olanların iş piyasasına geçişlerini ifade etmektedir. İşveren perspektifinden istihdam edilebilirlik, ‘işe-hazır olma’ yani işe alındıktan sonra yeni mezunun tutum, ticari anlayış bilgi ve becerisi ile örgüt hedeflerine katkıda bulunabilmesi olarak ifade edilmektedir (Mason et al., 2009). İstihdam edilebilirlik farklı bakış açılarıyla ele alındığında ise istihdam-odaklı (“employment-centered”) ve yeterlik-odaklı (“competence-centered”) şeklinde iki farklı yaklaşımdan söz etmek mümkündür. İstihdam odaklı yaklaşım, ‘Eğitim ve Yetiştirme 2020’ sürecinde kullanılan bir tanımdır ve bireyi geliştiren, bireyin istihdam edilmesini, işine devam etme-

sini ve kariyerinde ilerlemesini sağlayan unsurların birleşimi olarak tanımlanmaktadır (Eurydice, 2014, 64).

Benzer şekilde Bologna süreciyle birlikte istihdam edilebilirlik, mezunların bir işe girmesi ya da kendi işlerini kurması, istihdamı sürdürebilme ve iş piyasasında hareket edebilme yeteneği şeklinde ifade edilmiştir (Working Group on Employability, 2009: 5). Yeterlik odaklı istihdam edilebilirlik yaklaşımı ise öğrencilerin yükseköğretim eğitimleri süresince edindikleri beceri ve yeterliklere vurgu yapmakta, başka bir ifade ile mezunların tercih ettikleri alanda istihdam edilmelerini sağlayan beceriler, farkındalıklar ve kişisel özellikleri içermektedir. Yorke (2006: 8), istihdam edilebilirliği mezunun bir iş bulmasını kolaylaştıran ve seçtiği işte başarılı olmasını sağlayan beceri, anlayış ve kişisel tutumları içeren başarılar seti olarak tanımlamaktadır. Bu beceriler, genellikle işverenler tarafından istenen ve gerekli görülen beceriler olarak da anlaşılabılır (Yorke, 2006: 8). Bu beceri ve yeterlikler farklı şekillerde sınıflandırılabilirlerse de, yapılan bütün sınıflandırmaların temelinde mezunların iş bulmasını ve iş piyasaları arasında geçişi sağlayan iletişim, girişimcilik, öğrenmeyi öğrenme, grupla çalışma becerileri gibi transfer edilebilir ya da anahtar beceriler yer almaktadır (Eurydice, 2014; Harvey, 2000; Teicher, 2011).

Yükseköğretim mezunu olmanın bireye kazandırdığı yeterlikler dışında bireyin iş bulma şansı, iş bulma süresinin kısalması gibi farklı alanlarda da getiri sağladığı araştırmalarla desteklenmektedir. OECD genelinde yükseköğretim eğitimi almış bireylerin istihdam oranları yüksektir ve bu bireylerin tam zamanlı iş bulma olasılıkları da daha muhtemeldir (OECD, 2013: 74). OECD genelinde ve G20 ülkelerinde yükseköğrenim görmüş olmak iş bulma şansını artırmaktadır. OECD genelinde yükseköğrenim görmüş bireylerin %80’inden fazlası; lise eğitimi (lise sonrası ve yükseköğretim olmayan eğitim) alanların %70’den fazlası ve lise eğitiminin altında eğitim almış olanların %60’dan daha azı bir işte çalışmaktadır. Bu oranın Türkiye’de yükseköğrenim görmüş bireylerde %77, lise eğitimi (lise sonrası ve yükseköğretim olmayan eğitim) alanlarda %66 ve lise eğitiminin altında eğitim almış olanlarda ise %53 olduğu görülmüştür (OECD, 2013: 76). Türkiye’de eğitim düzeyi yükseldikçe iş gücüne katılım oranı yükselmektedir ve bu oranların içinde en yüksek paya yükseköğretim kurumlarından mezun olanların sahip olduğu görülmektedir (Taş & Bozkaya, 2012: 159).

Dünya genelinde daha yüksek bir eğitim düzeyine sahip olmak daha yüksek kazanç getirisi için iyi bir yol olarak da görülmektedir. Yüksek gelirli işlerde genellikle yüksek eğitim düzeyine sahip bireyler çalışmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça bireyin sahip olduğu beceri ve yeterlikler de o oranda arttığı için yükseköğretim mezunları iş piyasasında daha çok kazanç sağlamaktadır (OECD, 2012). Psacharopoulos (2006) da çalışmasında yükseköğretimin getirisinin daha fazla olduğunu belirtmektedir. OECD ülkelerinde yükseköğretim eğitimi almış insanların lise ve dengi eğitime sahip bireylere oranla %55 daha fazla kazanç elde ettiği görülmektedir. Fransa, Çek Cumhuriyeti ve Amerika Birleşik Devletleri’nde lisans ya da lisansüstü eğitim görmüş erkekler, lise ve dengi eğitim almış erkeklerle göre en az %80; Brezilya, Macaristan, İrlanda ve Yunanistan’da ise %100 daha fazla kazanç sağlamaktadır (OECD, 2012). Türkiye için de durum OECD ortalamalarına paralellik göstermektedir. Türkiye

İstatistik Kurumu araştırma sonuçlarında Türkiye’de üniversite mezunlarının aylık ortalama brüt ücretlerinin 2663 TL olduğu, diğer taraftan lise mezunlarının 1280 TL ve meslek lisesi mezunlarının 1593 TL olduğu belirtilmektedir. TÜİK verileri, üniversite eğitimi almış bireylerin ortalama aylık brüt gelirlerinin lise mezunlarından yüksek olduğunu, neredeyse iki katına yaklaştığını göstermektedir (TÜİK, 2010).

İstihdam edilebilirliği oluşturan başka bir gösterge de mezun olduktan sonra işe geçme süresidir. Bu geçiş dönemi, formal eğitimden son kez ayrılma tarihi ile en az üç ay süren ilk işe başlama tarihi arasında geçen süre ‘eğitimden işe geçiş süresi’ (“lengths of transition from education to work”) olarak ifade edilmektedir. Avrupa ülkelerinde yükseköğretim eğitimi alan kişiler, ilk işlerini sadece orta derece eğitim almış olan bireylerden daha hızlı bulmaktadır (Eurydice 2012b: 178-179). Bu durum, yükseköğrenime sahip olmanın sadece işsizlik oranlarını azaltmadığı, öte yandan daha kısa istihdam arayış dönemi geçirdiğine de işaret etmektedir. Eğitim düzeyi düşük ve yüksek olan kişilerin ortalama işe geçiş sürelerinin uzunluğu arasındaki farkın en yüksek olduğu ülkeler Slovakya, Bulgaristan ve Polonya’dır. Yükseköğrenim gören bireyler arasında eğitimden işe geçişin en uzun olduğu ülkeler 2009’da Yunanistan (12 ay) ve İtalya’dır (9.8 ay). Yükseköğrenim gören bireylerin mezuniyet sonrası iş arama süresi ortalamalarının en kısa olduğu ülkeler İzlanda (2.1 ay), Malta (2.6 ay) ve Estonya’dır (2.8 ay). Türkiye’de 2009 yılında eğitimden sonra işe geçiş süreleri; düşük dereceli eğitilmiş bireyler için 11.3 ay, orta dereceli eğitimlilerde 10.3 ay ve yükseköğretim gören mezunların ortalama işe geçiş süreleri 7.3 aydır (Eurydice, 2012a: 116). Genelde, yeni mezunların işsizlik oranı daha deneyimli genç bireylerinkinden önemli ölçüde fazladır. ‘Avrupa Yükseköğretim Alanı’ ülkelerinin yarısında yeni mezunların işsizlik oranı %10’dan fazladır. Türkiye’de 20-34 yaş grubundan 3 yıl ya da daha az deneyime sahip olan yeni mezunların işsizlik oranı %23.5 iken bu oran 3 yıl ve daha fazla deneyime sahip olan mezunlarda %7.3’tür (Eurydice, 2012a: 117).

İstihdam edilebilirlikle ilgili olarak ‘Uluslararası Çalışma Örgütü’ (“International Labour Organization, ILO”) tarafından yayınlanan raporda ele alınan noktalardan biri de beceri uyumsuzluğudur. ‘Beceri uyumsuzluğu’ (“skill mismatch”), çalışan kişinin sahip olduğu becerilerin işin gerektirdiği becerilere uygun olmaması olarak tanımlanmakta ve 2008-2009 küresel kriz sonrasında iş piyasalarının önemli bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır (ILO, 2014). Türkiye’de de buna benzer olarak gençlerin eğitimlerine uygun olan işlerde çalışmadıkları görülmektedir (Taş & Bozkaya, 2012: 161). Avrupa Komisyonu’nun 2013 raporunda Avrupa genelinde 2012 yılında üniversite mezunlarının %21’inin genellikle daha az yeterlik gerektiren işlerde çalıştığı belirtilmekte ve bu durum beceri uyumsuzluğunun bir göstergesi olarak ele alınmaktadır (European Commission, 2013). 2014 raporunda ise işe giren üniversite mezunlarının ortalama %25’inin yeterlik düzeyi gerektirmeyen bir işte çalıştığı ve mezunların ilk işlerinin beklenti ve yeterliklerini tam anlamıyla karşılamayabildiği vurgulanmaktadır. Bu durum üniversite eğitimi almış her dört mezundan birinin, sahip olduğu yeterlik düzeyinin altında bir iş bulduğunu göstermektedir (Eurydice, 2014).

İstihdam edilebilirlik yükseköğretim kurumlarının kalite sürecinin değerlendirilmesinde kullanılan bir ölçüttür. Kalite sürecine ilişkin bilgi sağlayan bu ölçütler ile yükseköğretimin geliştirilmesi yönünde iyileştirmeler yapılmaktadır. Avrupa genelinde yükseköğretime yön vermek ve istihdam edilebilirlikle ilgili veri toplamak amacıyla mezun araştırmaları ve mezun izleme çalışmaları yapılmaktadır (Taymaz et al., 1995; Bachman et al., 2011; Bakioğlu et al., 2011; Eurydice, 2014; Flash Eurobarometer, 2010; Schmidt et al., 2010). Mezun izleme çalışmaları yükseköğretimin istihdam edilebilirlik ile ilgili değerlendirilmesi için en önemli araçlardan biri olarak görülmektedir (van der Velden & van Smoorenburg, 1997). Mezun izleme çalışmaları sadece mezunların ne kadarının iş bulduğu ve ne kadarının çalışıyor olduğu ile ilgili değil aynı zamanda mezunların mesleklerinin kalitesi, işe geçiş süreleri, meslek memnuniyeti, eğitim ve işleri arasındaki eşleşme gibi birçok konu ile ilgili veri sağlamaktadır (Eurydice, 2014; Teicher, 2011). Bu sebeple mezun izleme çalışmalarını yükseköğretimin istihdam edilebilirlik sürecinin değerlendirilmesi ve de yükseköğretimin diğer eğitim alanlarının iyileştirilmesinde önemli bir veri kaynağı olarak görülmektedir.

Bu çalışma ile Hacettepe Üniversitesi (HÜ)’nden 2012 yılında lisans programlarından mezun olanların istihdama geçiş, istihdam ve kazanç durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulguların, üniversitenin eğitim hizmetlerinin niteliğini değerlendirmede, gerekli görülen düzenlemelerin ve iyileştirmelerin planlanmasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma HÜ’den 2012 yılı içerisinde mezun olanların belirli değişkenler açısından istihdam durumlarının belirlenmesine yönelik olduğundan betimsel tarama modelindedir.

Çalışma Grubu

Çalışma, HÜ’den 2012 yılında 127 önlisans ve lisans programından mezun olan 3162 (%63.18) kız, 1842 (%36.82) erkek olmak üzere toplam 5004 kişi üzerinden yürütülmüştür. Anket soruları çevrim içi ortamda (“Google Documents”) erişime açılmıştır. 1342 mezun tarafından cevaplanan ankete ait analizler, veri temizleme işleminden sonra 1313 mezuna ait cevaplar kullanılarak yapılmıştır.

Anketin gönderildiği mezun sayısı ve anketi cevaplayan mezun sayısına bakıldığında mezunlara ulaşma yüzdesinin %26.24 olduğu belirlenmiştir. 1313 mezunun %42’si yani 552’si erkek, %58’i yani 761’i ise kadın mezunlardan oluşmaktadır. Çalışma grubuna ilişkin genel bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Çalışma, HÜ’deki tüm programlar üzerinden yürütülmüştür. Analizler ise tüm programlar ve anketi cevaplayan öğrenci sayısı 20 ve üstünde olan programlar için ayrı ayrı yapılmıştır. Seçilmiş programlara (cevap sayısı 20 ve üzerinde olan programlar) ilişkin genel bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması için ‘HÜ Mezun İzleme Anketi’ geliştiril-

miştir. Anketin içeriği literatür araştırması ve uzman görüşleri sonucunda belirlenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler doğrultusunda ankete son hali verilmiştir. Mezun olan öğrencilerin demografik ve sosyo-ekonomik özelliklerini belirlemeye yönelik açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan ankette; mezun olunan program, cinsiyet, bir işte çalışma durumu, çalışılan sektör, iş bulma süresi, iş değiştirme durumu, çalışılan iş ile mezun olunan alan arasındaki ilişki ve aylık kazanç bilgilerine ilişkin sorular yer almıştır.

Verilerin Toplanması

HÜ Mezun İzleme Anketi çevrim içi ortamda ("Google Documents") uygulanmıştır. Anketler, 2012 yılında mezun olan öğrencilerin Öğrenci İşleri Dairesi Başkanlığı (ÖİDB) veri tabanında kayıtlı e-posta adreslerine ÖİDB tarafından gönderilmiştir. Anketlerin cevaplandırılması için Eylül 2013-Kasım 2013 tarihleri arasında beş hafta süre ayrılmıştır. Anketler öğrencilerin mezuniyet tarihlerinden 14 ay sonrasında uygulanmıştır.

Tablo 1: Çalışma Grubu

Cinsiyet	Anket Gönderilen Mezun Sayısı		Anketi Cevaplayan Mezun Sayısı		Analize Alınan Mezun Sayısı	
	f	%	f	%	f	%
Erkek	1842	36.82	564	42.03	552	42.04
Kadın	3161	63.18	778	57.97	761	57.96
Toplam	5003	100	1342	100	1313	100

Tablo 2: Seçilmiş Programların Dağılımı

No	Program	Anket Gönderilen Mezun Sayısı	Analize Alınan Mezun Sayısı	Yüzde (%)
1	Sınıf Öğretmenliği	118	44	37.29
2	İstatistik	113	43	38.05
3	Biyoloji	150	41	27.33
4	Sosyal Hizmet	148	39	26.35
5	İktisat	98	37	37.76
6	Beslenme ve Diyetetik	90	32	35.56
7	Fen Bilgisi Öğretmenliği	91	32	35.16
8	Bilgi ve Belge Yönetimi	86	31	36.05
9	İşletme	114	29	25.44
10	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	63	29	46.03
11	Kimya	92	28	30.43
12	İngilizce Öğretmenliği	47	27	57.45
13	Maden Mühendisliği	52	27	51.92
14	Eczacılık	99	26	26.26
15	Elektrik-Elektronik Mühendisliği	75	26	34.67
16	Okul Öncesi Öğretmenliği	71	26	36.62
17	Psikoloji	66	26	39.39
18	Matematik	87	25	28.74
19	Alman Dili ve Edebiyatı	94	24	25.53
20	Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği	53	23	43.40
21	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	90	22	24.44
22	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	59	22	37.29
23	Bilgisayar Mühendisliği	57	21	36.84
24	Çocuk Gelişimi	86	21	24.42
25	Diş Hekimliği	95	21	22.11
26	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	58	21	36.21
	Toplam	2252	743	32.99

Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde nicel analiz yöntemleri kullanılmıştır. Hem tüm programlar hem de seçilmiş programlar için ankette yer alan her bir maddenin yüzde ve frekans değerleri hesaplanmıştır. Bir işte çalışan mezunların istihdamları ile ilgili analizler “Bir işte çalışıyor musunuz?” sorusuna “Evet” yanıtını veren öğrencilerin verileri kullanılarak yapılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya ilişkin bulgular, tüm programlar ve seçilmiş programlar olmak üzere iki ana bölümde sunulmuştur. Bulguların birinci bölümünde ankete dönüş yapan tüm programlara ilişkin bulgular yer alırken, ikinci bölümde ise 20 ve üzerinde mezunun katılımına sahip olan programlara ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu başlıklar altında; mezunların bir işte çalışıp çalışmadıkları, eğer çalışıyorlarsa hangi sektörde çalıştıkları, çalıştıkları işe mezuniyetlerinden ne kadar süre sonra girdikleri, işlerinin mezun oldukları alanla ilişki dereceleri ve aylık kazançları ortaya konmuştur.

Tüm Programlara Ait Bulgular

Tüm programlara ait bulgular incelendiğinde, araştırmaya katılan mezunların %77.38’inin bir işte çalıştığı ve %22.62’sinin bir işte çalışmadığı görülmüştür. Buna göre, HÜ 2012 yılı mezunlarının yaklaşık dörtte üçünün mezuniyetlerinden bir yıl içinde herhangi bir işte çalışmakta oldukları görülmektedir. Anketin bundan sonraki soruları bir işte çalışan mezunların cevapları kullanılarak analiz edilmiştir.

Mezunların çalıştıkları sektör türüne göre dağılımı Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde; 2012 yılında mezun olmuş ve halen çalışmakta olan mezunların %55.12’sinin özel sektörde, %44.49’unun kamu sektöründe çalıştığı görülmektedir.

Tablo 3: Mezunların Çalıştıkları Sektör Türü

	Kamu		Özel	
	f	%	f	%
Sektör türü	452	44.49	560	55.12

Tablo 4: Bir İşte Çalışan Mezunların Mevcut İşlerine Giriş Süreleri

	1-3 ay		4-6 ay		7-12 ay		13 ay ve üstü	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Mezuniyet sonrasında işe girme süresi	438	43.11	162	15.94	255	25.10	134	13.19

Tablo 5: Bir İşte Çalışan Mezunların İşlerinin Okudukları Alan İle İlişkileri

	Hiç ilişkili değil		Kısmen		İlişkili	
	f	%	f	%	f	%
İş - mezun olunan alan ilişkisi	126	12.40	227	22.34	660	64.96

Mezunların mevcut işlerine giriş sürelerine göre dağılımı Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde; 2012 yılında mezun olmuş ve bir işte çalışan mezunlarının %43.11’inin mezuniyetlerinden sonra ilk üç ayda, %15.94’ünün mezuniyetlerinden sonra 4-6 ayda, %25.10’unun mezuniyetlerinden sonra 7-12 ayda ve %13.19’unun mezuniyetlerinden sonra 13 ay ve üzeri bir tarihte mevcut işlerine başladıkları görülmektedir. Bu bulgulara göre, HÜ mezunlarından halen çalışmakta olanların yarısına yakınının ilk üç ay içinde, beşte üçünün ise ilk altı ay içinde işe yerleştiği söylenebilir.

Mezunların mevcut işlerinin mezun olduğu alanla ne ölçüde ilişkili olduğu Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5 incelendiğinde; 2012 yılında mezun olmuş ve bir işte çalışan mezunların %64.96’sının işleri ve mezun oldukları alanların tamamen ilişkili, %22.34’ünün işleri ve mezun oldukları alanların kısmen ilişkili ve %12.40’ının işleri ve mezun oldukları alanların hiç ilişkili olmadığı görülmektedir. Bulgular, HÜ mezunlarının büyük bölümünün alanlarıyla ilişkili işlerde istihdam edildiğini göstermektedir. Böyle bir bulgu, eğitimin dış verimliliği açısından kritik önem taşımaktadır. Bir başka deyişle, verilen eğitimle işe geçiş arasındaki bağların güçlü olduğu söylenebilir.

Mezunların aylık kazançlarına göre dağılımları Tablo 6’da verilmiştir.

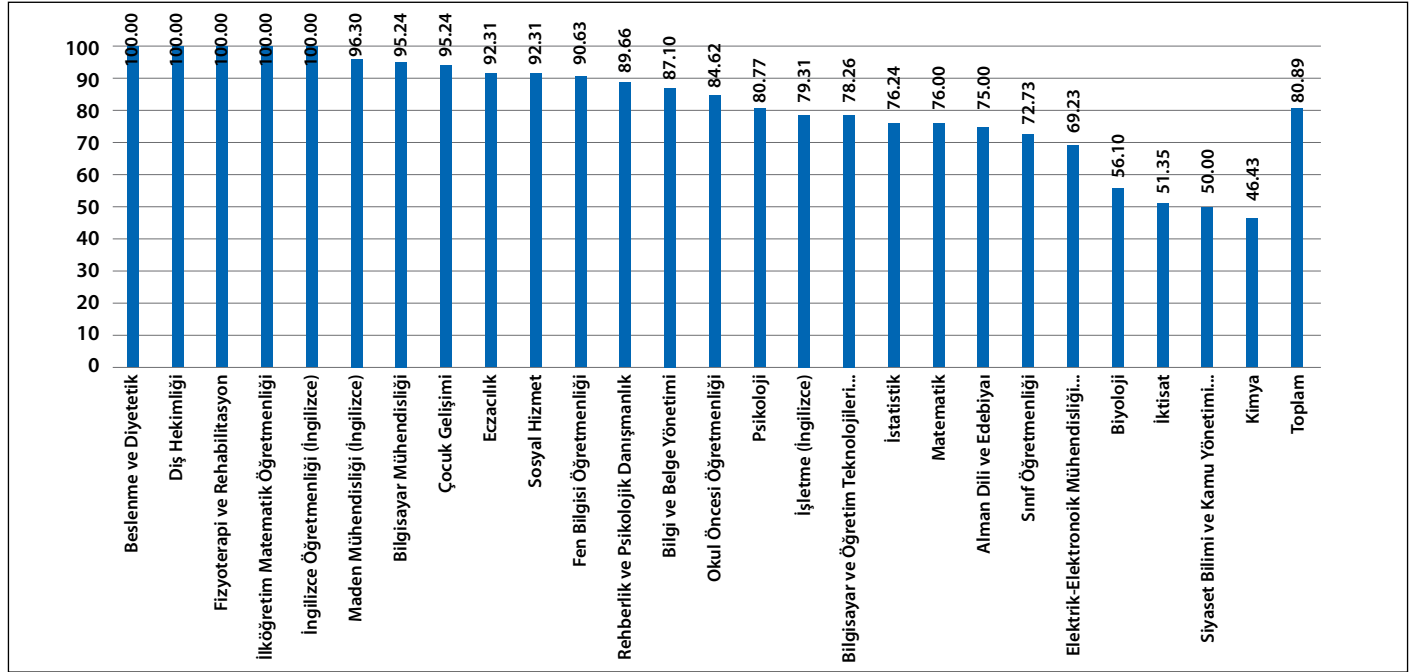
Tablo 6 incelendiğinde; 2012 yılında mezun olmuş ve bir işte çalışan mezunların dörtte üçünden fazlası 1501 TL üzerinde aylık kazanç elde ederken sadece %3.8’i asgari ücret veya altında kazanç sahibidir. 2012 yılı üniversite mezunlarının aylık kazançları dikkate alındığında 2501 TL ve üzerindeki kazançların ortalama üniversite mezunu kazançlarının üzerinde olduğu söylenebilir (TÜİK, 2010).

Seçilmiş Programlara Ait Bulgular

Seçilmiş programlara (cevap sayısı 20 ve üzeri mezunlar) ait bulgular incelendiğinde bu programlardan 2012 yılında mezun olmuş öğrencilerin %80.9’unun bir işte çalıştığı görülmüştür. Bir başka açıdan, tüm programların işte çalışma ortalaması %77.3 iken, seçilmiş program mezunlarının istihdam oranları daha yüksektir. Programlara göre ankete katılan mezunların bir işte çalışma yüzdeleri Şekil 1’de verilmiştir.

Tablo 6: Bir İşte Çalışan Mezunların Aylık Kazançları

	803 TL (Asgari Ücret) ve altı		804-1500 TL		1501-2500 TL		2501-3500 TL		3501 TL ve üzeri	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Aylık Kazanç	39	3.84	181	17.81	483	47.54	236	23.23	76	7.48

Şekil 1: Program türüne göre bir işte çalışan mezunların istihdam oranları.

Şekil 1 incelendiğinde; Beslenme ve Diyetetik, Diş Hekimliği, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon, İlköğretim Matematik Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği programlarından 2012 yılı içerisinde mezun olup, anketi cevaplamış olan mezunların tümünün bir işte çalıştıkları; toplama bakıldığında ise seçilmiş programlara ait 2012 yılı mezunlarından anketi cevaplayanların %80.9'unun bir işte çalıştıkları görülmektedir.

Anketin bundan sonraki soruları bir işte çalışan mezunların cevapları kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgularda, soruların cevaplarına göre ilk 10 sırada yer alan programlara yer verilmiştir.

Bir işte çalışan mezunların çalıştıkları sektör türü Tablo 7'de programlar bazında verilmiştir.

Tablo 7 incelendiğinde; Alman Dili ve Edebiyatı mezunlarının %88.9'u; Fizyoterapi ve Rehabilitasyon mezunlarının %86.4'ü; Maden Mühendisliği mezunlarının %84.6'sı, Elektrik ve Elektronik Mühendisliği mezunlarının ise %83.3'ünün özel sektörde çalıştığı görülmektedir. Eczacılık, Kimya, Bilgisayar Mühendisliği, Matematik, Biyoloji ve Beslenme ve Diyetetik mezunlarının da özel sektörde çalışma yüzdeleri %55 ile %80 arasında değişmektedir. Mühendislik, Fen ve Sağlık Bilimleri alanlarının ağırlığı dikkati çekmektedir.

Kamu sektöründe çalışan mezunlara bakıldığında en yüksek oranlar öğretmenlik programlarında görülmektedir. Okul Önce-

si Öğretmenliği mezunlarının %95.5'i; Fen Bilgisi Öğretmenliği mezunu olanların %89.7'si, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık mezunlarının %88.5'i kamu sektöründe çalışmaktadır. Öğretmen yetiştirme alanlarının dışında, Sosyal Hizmet mezunlarının %80.6'sı, Diş Hekimliği mezunlarının %76.2'si ve Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi mezunlarının %72.7'si kamu sektöründe çalışmaktadır.

2012 mezunlarının ilk üç ayda işe girme yüzdeleri Tablo 8'de programlar bazında verilmiştir.

Tablo 8 incelendiğinde ilk üç ay içerisinde en fazla oranda (%90.9) Fizyoterapi ve Rehabilitasyon mezunlarının iş buldukları görülmektedir. Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık mezunlarının %76.9'u, Bilgisayar Mühendisliği mezunlarının %75.0'i, Okul Öncesi Öğretmenliği mezunlarının %72.7'si ilk üç ay içerisinde işe başlamaktadır.

Bir işte çalışan mezunların çalıştıkları işle mezun oldukları alanın tamamen ilişkili olduğu ilk 10 program Tablo 9'da programlar bazında verilmiştir.

Tablo 9 incelendiğinde; Fen Bilgisi Öğretmenliği ile Fizyoterapi ve Rehabilitasyon mezunlarının %100'ünün, İngilizce Öğretmenliği mezunlarının %95.5'inin, İlköğretim Matematik Öğretmenliği ve Diş Hekimliği mezunlarının %95.2'sinin, Bilgisayar Mühendisliği mezunlarının %95.0'inin, Beslenme ve Diyetetik mezun-

Tablo 7: Mezunların Programlara Göre Çalıştıkları Sektör Türü (Kamu-Özel)

Program Türü	Özel Sektör (%)	Program Türü	Kamu Sektörü (%)
Alman Dili ve Edebiyatı	88.9	Okul Öncesi Öğretmenliği	95.5
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	86.4	Fen Bilgisi Öğretmenliği	89.7
Maden Mühendisliği	84.6	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	88.5
Elektrik-Elektronik Mühendisliği	83.3	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	85.7
Eczacılık	79.2	İngilizce Öğretmenliği	85.2
Kimya	76.9	Sosyal Hizmet	80.6
Bilgisayar Mühendisliği	75.0	Diş Hekimliği	76.2
Matematik	63.2	Çocuk Gelişimi	75.0
Biyoloji	60.9	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	72.7
Beslenme ve Diyetetik	59.4	Bilgisayar ve Öğretim Teknoloji Öğretmenliği	72.2

larının %93.8'inin, Sosyal Hizmet mezunlarının %91.7'sinin ve Eczacılık mezunlarının %83.3'ünün çalıştıkları iş ile mezun oldukları alanın ilişkili olduğu belirlenmiştir.

Tablo 10'a bakıldığında; Bilgisayar Mühendisliği mezunlarının %90.0'ı, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon mezunlarının %72.7'si, Elektrik-Elektronik Mühendisliği mezunlarının %72.2'si, Diş Hekimliği mezunlarının %71.4'ü, İşletme mezunlarının %69.6'sı, Eczacılık mezunlarının %62.5'i, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi mezunlarının %54.5'i, İktisat mezunlarının %52.6'sı, Maden Mühendisliği mezunlarının %50.0'si, İstatistik mezunlarının %48.5'inin 2501 TL ve üstünde maaş aldıkları görülmektedir. Bu alanların ortalama memur kazancının üzerinde en fazla kazanç elde eden alanlar olduğu dikkati çekmektedir.

Buna karşılık, Fen Bilgisi Öğretmenliği mezunlarının %93.1'i, Okul Öncesi Öğretmenliği mezunlarının %91.8'i, İngilizce Öğretmenliği mezunlarının %77.8'i, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık mezunlarının %76.9'u, İlköğretim Matematik Öğretmenliği mezunlarının %76.2'si, Psikoloji mezunlarının %71.4'ü, Beslenme ve Diyetetik ile Sınıf Öğretmenliği mezunlarının %68.8'i, Bilgi ve Belge Yönetimi mezunlarının %66.7'si, Matematik mezunlarının %63.2'si ortalama bir memur maaşına denk gelen 1501 TL-2500 TL aralığında maaş aldıkları görülmektedir.

TARTIŞMA ve SONUÇLAR

HÜ'den 2012 yılı içerisinde mezun olan öğrencilerin istihdam durumlarının belirlenmesini amaçlayan bu çalışma ile mezunların bir işte çalışıp çalışmadıkları, eğer çalışıyorlarsa çalıştıkları sektörün türü, mevcut işe mezuniyetlerinden sonra girme süreleri, işlerinin mezun oldukları alanla ilişki dereceleri ve aylık kazançları ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışma, 2012 yılında mezun veren tüm lisans programlarıyla 20 ve üzerinde mezunun katılımlarına sahip olan seçilmiş programlar bazında analiz edilmiş ve raporlanmıştır.

Araştırma sonucunda çalışmaya katılan öğrencilerin, tüm programlar ele alındığında %77.3'ünün seçilmiş programlar bazında ise %80.9'unun bir işte çalıştığı görülmüştür. Üniversite mezunlarının iş bulma oranları OECD genelinde %80'in üzerinde olduğu düşünüldüğünde HÜ mezunlarının iş bulma oranlarının OECD ülkelerinde üniversite mezunlarının iş bulma

Tablo 8: Programlara Göre Mezunların 1-3 Ay Arası İşe Girme Oranları

Program Türü	Yüzde (%)
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	90.9
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	76.9
Bilgisayar Mühendisliği	75.0
Okul Öncesi Öğretmenliği	72.7
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	57.1
Maden Mühendisliği	53.8
Alman Dili ve Edebiyatı	50.0
Elektrik-Elektronik Mühendisliği	50.0
Beslenme ve Diyetetik	46.9
Eczacılık	45.8

Tablo 9: Mezunların Çalıştıkları İş ile Mezun Oldukları Alanların İlişkileri

Program Türü	Tamamen İlişkili (%)
Fen Bilgisi Öğretmenliği	100.0
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	100.0
İngilizce Öğretmenliği	96.3
Okul Öncesi Öğretmenliği	95.5
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	95.2
Diş Hekimliği	95.2
Bilgisayar Mühendisliği	95.0
Beslenme ve Diyetetik	93.8
Sosyal Hizmet	91.7
Eczacılık	83.3

oranlarıyla paralel olduğu söylenebilir. Bununla beraber özellikle sağlık alanında Beslenme ve Diyetetik, Diş Hekimliği, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon programlarından ve eğitim alanında ise İlköğretim Matematik Öğretmenliği ve İngilizce Öğretmenliği programlarından mezun olanların iş bulma oranlarının diğer programlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Bir İşte Çalışan Mezunların Aylık Kazançları

Program Türü	2501 TL ve üstü (%)	Program Türü	1501 -2500 TL (%)
Bilgisayar Mühendisliği	90.0	Fen Bilgisi Öğretmenliği	93.1
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	72.7	Okul Öncesi Öğretmenliği	81.8
Elektrik-Elektronik Mühendisliği	72.2	İngilizce Öğretmenliği	77.8
Diş Hekimliği	71.4	Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık	76.9
İşletme	69.6	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	76.2
Eczacılık	62.5	Psikoloji	71.4
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	54.5	Beslenme ve Diyetetik	68.8
İktisat	52.6	Sınıf Öğretmenliği	68.8
Maden Mühendisliği	50.0	Bilgi ve Belge Yönetimi	66.7
İstatistik	48.5	Matematik	63.2

Mezunların çalıştıkları sektör ele alındığında ise genel olarak %55.12'sinin özel sektörde, %44.49'unun kamu sektöründe çalıştığı görülmektedir. Program bazında ele alındığında sağlık ve mühendislik alanlarındaki programların çoğundan mezun olan öğrencilerin daha çok özel sektörde, eğitim alanındaki programlardan mezun olan öğrencilerin ise çoğunlukla kamu sektöründe çalıştıkları görülmektedir. Bu durumun devletin istihdam politikaları ile değiştiği söylenebilir.

İstihdam edilebilirlikte önemli konulardan biri de mezunların iş bulma süreleridir. Yükseköğrenim gören bireylerin mezuniyet sonrası iş bulma süresi ortalamalarının en kısa olduğu İzlanda, Malta ve Estonya gibi ülkelerde mezunların iş bulma süreleri 2-3 ay arasında değişirken bu süre Türkiye'de 2009 yılında 7.3 ay olarak belirlenmiştir. (Eurydice, 2012a: 116). Çalışmaya katılan öğrencilerin ise genel olarak %43.11'inin mezuniyetlerinden sonra ilk 3 ayda işe girdikleri görülmektedir. İlk üç ay içerisinde iş bulma oranının özellikle Fizyoterapi ve Rehabilitasyon (%90.9), Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık (%76.9), Bilgisayar Mühendisliği (%75.0), Okul Öncesi Öğretmenliği (%72.7), İlköğretim Matematik Öğretmenliği (%57.1), Maden Mühendisliği (%53.8), Alman Dili ve Edebiyatı ile Elektrik-Elektronik Mühendisliği (%50.0) programlarında oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Özellikle eğitim fakültesi mezunlarının ilk üç ay içerisinde iş bulma oranlarındaki yükseklik daha önce yapılan çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir (Ankara Üniversitesi, 1995).

İstihdam edilebilirlikte diğer bir konu da mezunların üniversite eğitimi sırasında kazandıkları yeterliklerle ilişkili bir işte çalışıp çalışmadıklarıdır. Avrupa Komisyonu'nun 2014 raporunda işe giren üniversite mezunlarının ortalama %25'inin sahip oldukları yeterlik düzeyini gerektirmeyen bir işte çalıştıkları ve mezunların ilk işlerinin beklenti ve yeterliklerini tam anlamıyla karşılamayabildiği vurgulanmaktadır (Eurydice, 2014). Araştırma sonucunda HÜ'den 2012 yılında mezun olmuş ve bir işte çalışan mezunların %64.96'sının işleri ve mezun oldukları alanların tamamen ilişkili, %22.34'ünün işleri ve mezun oldukları alanların kısmen ilişkili ve %12.40'ının işleri ve mezun oldukları alanların hiç ilişkili olmadığı görülmektedir. Mezunların eğitim gördükleri alanlar ve çalıştıkları işlerin çoğunlukla

yüksek ilişkili olduğunu gösteren bu bulgular daha önce yapılan çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir (Ankara Üniversitesi, 1995). Bu sonuç Hacettepe Üniversitesi mezunlarının gerek Türkiye gerekse Avrupa ortalamasına benzer şekilde, büyük oranda eğitim gördükleri alanla ilişkili iş bulma şanslarının yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

2012 yılında mezun olmuş ve bir işte çalışan mezunların özellikle sağlık alanında ve mühendislik alanında mezun olanların 2501 TL ve üstünde maaş aldıkları görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2010) araştırma sonuçlarına bakıldığında 2010 yılı itibarıyla Türkiye'de üniversite mezunlarının aylık ortalama brüt ücretlerinin 2663 TL olduğu düşünüldüğünde HÜ mezunlarının Türkiye ortalamasına eşit ve üzerinde maaş aldıkları görülmektedir.

Tüm bu tartışma ve eğilimlere karşın, OECD ülkelerindeki yüksek işsizlik oranları işsizlikle eğitim arasındaki ilişkilerin daha karmaşık olduğu ve genellemelere gitmenin güçlüğü vurgulanmaktadır. Çünkü işsizlik, eğitimle olduğu kadar bireysel, toplumsal ve ekonomik pek çok değişkenin etkisine açık, karmaşık bir olgudur (Kavak, 1997).

Sonuç olarak, üniversitelerin mezunlarını izleyerek eğitim düzeylerinin niteliği hakkında dönüt elde etmeleri ve bu dönütlerin ışığında sistemin etkililiği hakkında bir yargıya varmaları söz konusu olabilir. Üniversitelerin mevcut eğitim faaliyetlerinde gerekli görülen düzenlemelerin ve iyileştirmelerin planlaması için veri sağlayan mezun izleme çalışmalarının, mevcut değişkenlere ek olarak cinsiyet değişkenini de ele alacak şekilde sistematik olarak her yıl yapılması önerilebilir. Ayrıca, nicel verileri nitel verilerle destekleyen, soru sayısının daha fazla olduğu anketlerin kullanıldığı derinlemesine çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Bachman, J. G., Johnston, L. D., O'Malley, P. M., & Schulenberg J. E. (2011). *The monitoring the future project after thirty-seven years: design and procedures* (Occasional Paper No. 76). Ann Arbor: Institute for Social Research, The University of Michigan. Retrieved from <http://www.monitoringthefuture.org/pubs/occapers/mtf-occ76.pdf>

- Bakioğlu, A., Yüksel, M., Akdağ, B., & Canel, A. N. (2011). Yükseköğretimde mezun izleme sistemi: Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi mezunları üzerine bir araştırma. *Yükseköğretim Dergisi*, 1(2):65-79.
- Education at a Glance 2012, OECD Indicators. (2012). OECD Publishing. Retrieved from http://www.oecd.org/edu/EAG%202012_e-book_EN_200912.pdf
- European Commission. (2010). *Communication from the Commission on Europe 2020: A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. Brussels: European Commission. Retrieved from <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
- European Commission. (2011). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on 'Supporting growth and jobs – an agenda for the modernisation of Europe's higher education systems'*. Brussels: European Commission. Retrieved from http://ec.europa.eu/education/library/policy/modernisation_en.pdf
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2012a). *The European Higher Education Area In 2012: Bologna Process Implementation Report*. Brussels: EACEA P9 Eurydice. Retrieved from [http://www.ehea.info/uploads/\(1\)/bologna%20process%20implementation%20report.pdf](http://www.ehea.info/uploads/(1)/bologna%20process%20implementation%20report.pdf)
- European Commission/EACEA/Eurydice, 2012b. *Key Data on Education in Europe 2012*. Brussels: EACEA P9 Eurydice. Retrieved from http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/134en.pdf
- European Commission. (2013). *Education and training monitor 2013*. Brussels: European Commission. Retrieved from http://ec.europa.eu/education/library/publications/monitor13_en.pdf
- European Commission. (2014). *Education and training monitor 2014*. Brussels: European Commission. Retrieved from http://ec.europa.eu/education/library/publications/monitor14_en.pdf
- European Commission/EACEA/Eurydice. (2014). *Modernisation of Higher Education in Europe: Access, Retention and Employability*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Retrieved from http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/165EN.pdf
- European Union. (2009). *Council Conclusions of 12 May 2009 on a Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training ('ET 2020')*, (2009/C 119/02). Retrieved from [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG0528(01)&from=EN)
- Flash Eurobarometer. (2010). *Employers' Perception of Graduate Employability*. Analytical Report, The Gallup Organization, Flash EB Series-304. Retrieved from http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_304_en.pdf
- Harvey, L. (2000). New realities: the relationship between higher education and employment. *Tertiary Education and Management*, 6, 3-17. Retrieved from <http://qualityresearchinternational.com/esecttools/relatedpubs/New%20Realities.pdf>
- Kavak, Y. (1997). Eğitim, istihdam ve işsizlik ilişkileri. *Hacettepe Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 21-26.
- Mason, G., Williams, G., & Cranmer, S. (2009). Employability skills initiatives in higher education: what effects do they have on graduate labour market outcomes. *Education Economics*, 17(1), 1-30.
- OECD Employment Outlook 2013. (2013). OECD Publishing. Retrieved from http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/empl_outlook-2013-sum-en.pdf?expires=1451714729&id=id&accname=guest&checksum=4174D8816A53942C7EB9533EBB1B267D
- Psacharopoulos, G. (2006). The value in education: theory, evidence, and policy. *Journal of Education Finance*, 32(2), 113-136. Retrieved from <http://www.heart-resources.org/wp-content/uploads/2015/10/0-psacharopoulos-value-of-investing-in-education.pdf>
- Schmidt, P., Lewark, S. & Strange N. (Eds) (2010). *What do we know about our graduates? Graduate analyses for forest sciences and related curricula: proceedings of the SILVA Network Conference, Copenhagen, 2008*. Finland: University Press, University of Eastern Finland. Retrieved from <https://www.silva-network.uni-freiburg.de/content/publications/SILVA6Proc.pdf>
- Skills mismatch in Europe (2014). *Statistics Brief*. Geneva: International Labour Organization Retrieved from http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---stat/documents/publication/wcms_315623.pdf
- Taş, S. & Bozkaya, G. (2012). Avrupa Birliği uyum sürecinde Türkiye'de uygulanan istihdam politikaları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 151-176.
- Taymaz H., Gürkan T., Koç N., Tekin M., Pehlivan İ., Kurul N., Üğülmüş S., Karakütük K., Miser R., Gürbüz Türk O., Gökçe E., Güven İ., Adıgüzel Ö., Büyükoztürk Ş., Aksoy H. H., Çinkır Ş. (1995). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Mezunları İzleme Araştırması-3*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 178. Retrieved from <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/058.pdf>
- Teichler, U. (2011). *Bologna – motor or stumbling block for the mobility and employability of graduates?* In Schomburg H. & U. Teichler (Eds.), *Employability and Mobility of Bachelor Graduates in Europe. Key Results of the Bologna Process* (pp. 3-41). Rotterdam: Sense Publishers. Retrieved from <http://www.forschungsnetzwerk.at/downloadpub/361-employability-and-mobility-of-bachelor-graduates-in-europe.pdf>
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2010). *Kazanç yapısı araştırması - Structure of Earnings Survey 2010*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası. Retrieved from <file:///D:/Documents%20and%20Settings/B%C4%B0LG%C4%B0/Belgelerim/Downloads/5562030765271558925..pdf>
- van der Velden, R.K.W., & van Smoorenburg, M.S.M., (1997). *The measurement of overeducation and undereducation: Self-report vs. job-analyst method*. ROA-RM-1997/2E. Maastricht: Maastricht University Faculty of Economics and Business Administration. Research Centre for Education and the Labour Market. Retrieved from <http://edocs.ub.unimaas.nl/loader/file.asp?id=502>
- Working Group on Employability (2009). Report to Ministers. Bologna Conference, Leuven/Louvain-la Neuve 28-29 April 2009. Retrieved from http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/2009_employability_WG_report.pdf
- Yorke, M. (2006). Employability in higher education: what it is – what it is not? Learning & Employability series one, York: The Higher Education Academy.